

ЗА УЧЕНИЦИТЕ НА МЕТОДИЙ

РОЖЕ БЕРНАР (Париж)

През 886 г. една държава, съществувала едва две столетия, която беше се прославила най-вече с храбростта на своите воители по бойните полета, извърши нещо, което трябваше да предизвика възхищението на бъдещите поколения както със своята човешка стойност, така и със своето национално и международно значение. Тази млада държава бе България, която миролюбиво подготвяше своето влизане в световната история.

Тогава български владетел бе княз Борис, който двадесетина години преди това вече беше разбрал, че наследеното от дедите му езичество издига преграда между неговата държава и тогавашния цивилизован свят. Още от 865 г. Борис и поданиците му бяха официално покръстени. Този княз обаче бе твърде проникателен, за да схване също, че макар самият той да бе от прабългарски произход, не би могъл да се опре на прабългарския елемент, за да реализира единството на своята държава в лоното на християнството. Приемането на новата вяра изглеждаше твърде малко благоприятно, като се има предвид, че прабългарите бяха по-малочислени и изолирани сред славяните и гърците.

Едно непредвидено събитие спомогна за осъществяването на целите на Борис: това бе осъждането през 885 г. на заточение учениците на Методий, които малко след смъртта на своя учител бяха жестоко изгонени от Моравия. Според покръстителния разказ на житиеписеца на Климент Охридски за терзанията на заточениците те били подложени на насилия от жестоки войници. Съблечени голи, те зъзнали в ледената мъгла по бреговете на Дунава през тези трагични дни, когато делото на Кирил и Методий щеше да погине. Отговорни за тази гибел бяха моравският княз Светополк, човек интелектуално и морално посредствен, немското духовенство, което отдавна замисляше своето отмъщение, а зад тях — папството, особено след заемаването на престола от папа Стефан V, който през 885 г. отказа да утвърди избора на Горазд като наследник на Методий и изрично забрани славянския език в богослужението на римската църква.

При тези обстоятелства, които изискваха бърза реакция, Борис показа степената на своята щедрост и политическа си гений. Именно той, прабългаринът, владетелят на една държава, довчера езическа, спаси от гибел делото на Кирил и Методий, поканвайки с големи почести в България техните преследвани ученици. От тях най-видни са Климент, Наум и Ангеларий, тези скитници-монаси, гладни, дрипави, но носители на богатства с неизмерима стойност за християнизираното и славянизираното на неговата държава: една славянска азбука и елементите на книжовен славянски език, който се връщаше отново в своята родина след дълго отклоняване, но обогатен от придобития в Моравия опит и възвеличен от престижа, който му създаде тази мисия на чужда земя. От всички богатства най-ценното бе славянската литургия, която папата току-що бе забранил в Моравия, а Борис успя да въведе в България с помощта на приютените от него ученици на Кирил и Методий. По този начин, докдето се простираше властта на Борис, бог можеше да бъде възпяван на славянски въпреки забраната на папата.

Това бе първата стъпка, която вече ни насочваше към времето, когато древният език на българските славяни, старобългарският, щеше да стане свещен език за другите източноправославни славяни, и специално за руските. Това подготвяше времето, когато България щеше да се изяви от религиозната опека на Византия чрез създаването на българска патриаршия. Мечта, която Борис не можа да осъществи приживе, но която ще се запише в историята между най-значимите събития от царуването на неговия син Симеон. Тогава се ражда един нов свят, който ще намери своето уенчаване в цялостното развитие на българските писмена. Подпомагайки християнизирането и образоването на другите славяни и сияйки на други небеса, те ще направят известно името на България отвъд нейните граници и ще я спечелят за всекове международен престиж.

Така мъдрата политика на Борис създаде за няколко десетилетия една държава, основана от силни тюрко-татарски воители, която стана първенец на славянския свят и съперник на Византия в литературно и духовно отношение. Други ще продължат подхванатото през неговото царуване дело, ще берат плода на неговите благодатни усилия. Но на Борис принадлежи несравнимата, единствената заслуга, че има достатъчно смелост да скъса с миналото и достатъчно предвидливост да изкове бъдещето.

Преведе от френски: Лилия Велчева